

310

U S T A W A

z dnia 27 czerwca 1950 r.

o postępowaniu niespornym w sprawach rodzinnych oraz z zakresu kurateli.

D z i a ł I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Władzą opiekuńczą jest sąd grodzki.

Art. 2. § 1. Sprawy, przekazane władzy opiekuńczej, podlegają rozpoznaniu w postępowaniu niespornym.

§ 2. Rozpoznaniu w postępowaniu niespornym podlegają także sprawy, przekazane sądom przepisami niniejszej ustawy oraz przepisami art. 3 § 3, 6 § 1, 8 § 1, 9 § 1, 15 i 20 § 2 kodeksu rodzinnego.

Art. 3. W sprawach, objętych przepisami niniejszej ustawy, osoba pozostająca pod władzą rodzicielską, opieką albo kuratelą ma zdolność do działania w postępowaniu, dotyczącym jej osoby, chyba że nie ma zdolności do czynności prawnych.

Art. 4. Władza opiekuńcza wszczyna postępowanie z urzędu, chyba że szczególny przepis przewiduje wszczęcie postępowania na wniosek.

Art. 5. § 1. Każdy, komu są znane zdarzenia, będące podstawą do wszczęcia postępowania przed władzą opiekuńczą z urzędu, ma obowiązek zawiadomić o nich władzę opiekuńczą w ciągu dwóch tygodni od dnia powzięcia wiadomości o zdarzeniu.

§ 2. Za niewypełnienie obowiązku zawiadomienia we właściwym terminie władza opiekuńcza może wymierzyć grzywnę w wysokości do 10.000 zł.

§ 3. Obowiązek, wymieniony w § 1, ciąży również na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, organach rad narodowych oraz organizacjach społecznych, zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Art. 6. Jeżeli pieczę nad obywatelem polskim, przebywającym za granicą, przyjęły władze obcego państwa, sąd polski może zaniechać tej pieczy za zgodą

Ministra Sprawiedliwości. Przepis ten nie narusza postanowień umów międzynarodowych.

Art. 7. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych właściwa jest władza opiekuńcza miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, a w braku miejsca zamieszkania — władza opiekuńcza miejsca jej pobytu. Jeżeli osoba ta nie ma w Polsce ani miejsca zamieszkania, ani miejsca pobytu, właściwa jest władza opiekuńcza ostatniego miejsca zamieszkania, a w braku i tej podstawy. — władza opiekuńcza w Warszawie.

Art. 8. W przypadku opieki nad małoletnimi, jeżeli rodzeństwo ma miejsce zamieszkania lub pobytu w okręgach kilku sądów, działających jako władza opiekuńcza — właściwy jest w stosunku do każdego z rodzeństwa sąd, przed którym toczy się postępowanie, dotyczące któregośkolwiek z rodzeństwa, a w przypadku gdy takie postępowanie nie jest jeszcze wszczęte — sąd miejsca zamieszkania lub pobytu któregośkolwiek z rodzeństwa.

Art. 9. W przypadkach nagłych władza opiekuńcza wydaje wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jej właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym władzę opiekuńczą miejscowo właściwą.

Art. 10. Przed wydaniem orzeczenia, kończącego postępowanie, władza opiekuńcza wysłucha przedstawiciela ustawowego osoby, której postępowanie dotyczy. W przypadkach ważniejszych powinna nadto wysłuchać w miarę potrzeby małżonka i inne osoby bliskie.

Art. 11. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych władza opiekuńcza może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli tego wymaga wzgląd na dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 12. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych postanowienia władzy opiekuńczej są natychmiast wykonalne.

D z i a ł II.

Przepisy szczególne.

Rozdział 1.

Sprawy małżeńskie.

Art. 13. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa małoletniemu udziela władza opiekuńcza na jego wnioski. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne dopiero z chwilą uprawomocnienia się.

Art. 14. W przypadku, gdy jeden z małżonków nie spełnia obowiązku dostarczania środków utrzymania rodziny, sąd może nakazać, aby wynagrodzenie za pracę albo inne należności, przypadające temu małżonkowi, były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka.

Art. 15. Sąd może zezwolić małżonkowi na dokonanie czynności, przekraczających zakres zwykłego zarządu wspólnym majątkiem obojga małżonków, jeżeli drugi małżonek odmawia zgody, a sąd uzna, że dobro rodziny tego wymaga.

Art. 16. Sąd może pozbawić małżonka samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym obojga małżonków albo udziału we wspólnym zarządzie tym majątkiem, jeżeli zarząd jest wykonywany w sposób sprzeczny z dobrem rodziny albo nie może być wykonywany należycie.

Art. 17. § 1. Do postępowania w sprawie podziału majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu spadkowym, dotyczące działu spadku.

§ 2. W postępowaniu tym sąd rozstrzyga także o tym, które przedmioty należą do majątku wspólnego.

Art. 18. W sprawach, przewidzianych w art. 14 — 17 niniejszej ustawy oraz w art. 15 kodeksu rodzinnego, sąd rozstrzyga po przeprowadzeniu rozprawy.

Rozdział 2.

Sprawy ze stosunków między rodzicami i dziećmi.

Art. 19. § 1. Władza opiekuńcza rozstrzyga o prawach i obowiązkach rodziców rozwiedzionych względem osoby i majątku dziecka małoletniego, jeżeli nie rozstrzygnięto o tym w orzeczeniu o rozwodzie albo jeżeli zmiana rozstrzygnięcia stała się konieczna wskutek zmiany stosunków. Postanowienie zapada po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w razie unieważnienia małżeństwa.

Art. 20. § 1. W razie śmierci jednego z małżonków, unieważnienia małżeństwa lub rozwodu, jak również w innych ważnych przypadkach władza opiekuńcza może nakazać małżonkowi, który sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem, aby sporządził inwentarz majątku dziecka i przedstawił go władzy opiekuńczej oraz donosił jej o ważniejszych zmianach w stanie majątku.

§ 2. Inwentarz, sporządzony w myśl przepisu poprzedzającego, powinien szczegółowo wymieniać wszystkie przedmioty i prawa, wchodzące w skład majątku, długi i ciężary majątku oraz oszacowanie poszczególnych jego części.

Art. 21. Władza opiekuńcza ustanawia kuratora dla majątku, który dziecko otrzymało na mocy darowizny lub rozporządzenia ostatniej woli z zastrzeżeniem, że majątek ten nie będzie podlegał zarządowi rodziców. Przepisu nie stosuje się, jeżeli w umowie darowizny lub w rozporządzeniu ostatniej woli zarządca został wyznaczony.

Art. 22. Uznanie dziecka może nastąpić także przed władzą opiekuńczą, niewłaściwą w myśl przepisów ogólnych. Jednak w przypadku takim władza niewłaściwa zawiadomi o uznaniu właściwą władzę opiekuńczą.

Art. 23. Zezwolenia, przewidzianego w art. 53 § 1 kodeksu rodzinnego, władza opiekuńcza udziela jedynie na wnioski.

Art. 24. Postanowienie władzy opiekuńczej w sprawach o odebranie lub przywrócenie rodzicom władzy rodzicielskiej albo zarządu majątkiem może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 25. § 1. Władza opiekuńcza nie może zmienić swego postanowienia o nadaniu nazwiska dziecku.

§ 2. Władza opiekuńcza nie może również zmienić swego postanowienia w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności prawnych, dotyczących dzieci, jeżeli zezwolenie lub jego odmowa stały się skuteczne względem osób trzecich.

Art. 26. Postanowienia, wymienione w art. 19, 24 i 25, stają się skuteczne dopiero z chwilą ich uprawomocnienia się.

Rozdział 3.

Sprawy z zakresu przysposobienia.

Art. 27. § 1. Władza opiekuńcza orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. Na rozprawę wzywa się przysposabiającego, jego małżonka, osobę mającą być przysposobioną, jeżeli ukończyła lat 13, jej rodziców, jeżeli przysługuje im władza rodzicielska, a w ich braku lub gdy władzy tej są pozbawieni — opiekuna.

Art. 28. Władza opiekuńcza wysłucha osoby, wzwane zgodnie z art. 27 § 2, w celu ustalenia, czy wyrażają one zgodę na przysposobienie, a w braku zgody — jakie są powody jej odmowy.

Art. 29. Jeżeli przysposobiony oświadczy, że pragnie dołączyć dotychczasowe nazwisko do nazwiska przysposabiającego, a ten ostatni wyrazi na to zgodę, władza opiekuńcza w postanowieniu o przysposobieniu orzeknie, iż przysposobiony zatrzymuje swe dotychczasowe nazwisko obok nazwiska, nabytego przez przysposobienie.

Art. 30. O rozwiązaniu stosunku przysposobienia władza opiekuńcza orzeka po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa się przysposabiającego, przysposobionego, jeżeli ukończył lat 13, i jego rodziców, jeżeli przed przysposobieniem przysługiwała im władza rodzicielska. W braku rodziców władza opiekuńcza wyznaczy kuratora do reprezentowania przysposobionego.

Art. 31. W toku postępowania o rozwiązanie stosunku przysposobienia przysposobiony lub jego przedstawiciel ustawowy, jak również przysposabiający mogą z ważnych powodów wnosić o orzeczenie powrotu

przysposobionego do poprzedniego nazwiska. Postanowienie w tym przedmiocie władza opiekuńcza wydaje jednocześnie z postanowieniem o rozwiązaniu przysposobienia.

Art. 32. Władza opiekuńcza nie może zmienić swego postanowienia o przysposobieniu oraz o jego rozwiązaniu.

Art. 33. Postanowienie o przysposobieniu oraz o jego rozwiązaniu staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się.

Rozdział 4.

Sprawy z zakresu opieki.

Art. 34. § 1. Jeżeli nie ma osób, które według prawa należy powołać na opiekuna, władza opiekuńcza zwraca się o wskazanie osoby, której opieka mogłaby być powierzona, do właściwej rady narodowej albo do organizacji społecznych, do których należy piecza nad małoletnimi lub psychicznie chorymi.

§ 2. Jeżeli podlegający opiece przebywa w zakładzie dla małoletnich lub psychicznie chorych, należy o wskazanie osoby, której opieka mogłaby być powierzona, zwrócić się przede wszystkim do tego zakładu.

Art. 35. Władza opiekuńcza może powołać jednego opiekuna dla kilku osób, jeżeli nie ma sprzeczności między ich interesami. Opieka nad rodzeństwem powinna być w miarę możliwości powierzona jednej osobie.

Art. 36. § 1. Oświadczenie o uchyleniu się od obowiązku objęcia opieki może nastąpić tylko w terminie tygodniowym od doręczenia powołania i powinno wskazywać ważne powody.

§ 2. Złożenie oświadczenia nie zwalnia od objęcia czynności opiekuna, chyba że władza opiekuńcza postanowi inaczej.

Art. 37. Władza opiekuńcza może osobie, która uchyła się od objęcia opieki, wymierzyć grzywnę w wysokości nie przekraczającej 30.000 zł. Grzywna może być wymierzona najwyżej trzykrotnie.

Art. 38. Opiekun składa przy objęciu opieki następujące przyrzeczenie:

„Świadomy wagi moich słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że poruczone mi obowiązki opiekuna wykonam z całą sumiennością, mając zawsze na względzie dobro osoby, podlegającej mojej pieczy“.

Art. 39. § 1. Po złożeniu przyrzeczenia przez opiekuna władza opiekuńcza wydaje mu zaświadczenie, w którym wymienia nazwisko, imię, datę urodzenia i miejsce zamieszkania pozostającego pod opieką, jak również nazwisko, imię i miejsce zamieszkania opiekuna oraz datę złożenia przyrzeczenia.

§ 2. Po zwolnieniu opiekuna lub po ustaniu opieki opiekun obowiązany jest zwrócić władzy opiekuńczej otrzymane zaświadczenie.

Art. 40. Postanowienie władzy opiekuńczej o przyznaniu opiekunowi wynagrodzenia staje się wykonalne dopiero po uprawomocnieniu się.

Art. 41. § 1. Władza opiekuńcza ustanawia kuratora, jeżeli opiekun doznaje przemijającej przeszkody w sprawowaniu opieki albo nie może reprezentować pozostającego pod opieką przy dokonaniu czynności

prawnych lub w postępowaniu przed sądem albo inną władzą.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się również w przypadku, gdy pozostający pod opieką nabywa majątek na mocy darowizny lub rozporządzenia ostatniej woli z zastrzeżeniem, że majątek ten nie będzie podlegał zarządowi rodziców.

Art. 42. Do postanowień w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności prawnych, dotyczących osoby pozostającej pod opieką, stosuje się odpowiednio art. 23, 25 i 26.

Art. 43. Władza opiekuńcza wykonywa nadzór nad sprawowaniem opieki przez opiekuna, zaznajamiając się bieżąco z jego działalnością, udzielając mu wskazówek i poleceń oraz wydając zarządzenia w myśl przepisów poniższych.

Art. 44. § 1. Władza opiekuńcza może nakazać opiekunowi, aby niezwłocznie po objęciu opieki sporządził inwentarz majątku osoby pozostającej pod opieką i przedstawił go władzy opiekuńczej. Tak samo może postąpić władza opiekuńcza, gdy pozostający pod opieką nabędzie majątek później.

§ 2. Do sposobu sporządzenia inwentarza stosuje się art. 20 § 2.

Art. 45. § 1. Władza opiekuńcza może zarządzić, że umieszczenie małoletniego przez opiekuna u osoby trzeciej albo w zakładzie wychowawczym, obranie dla małoletniego zawodu lub zmiana obranego zawodu wymaga jej zezwolenia. Może również rozstrzygać sama o powyższych sprawach.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy ubezwłasnowolniony całkowicie ma być umieszczony w zakładzie leczniczym.

Art. 46. Władza opiekuńcza może zabronić opiekunowi zbywania lub obciążania bez jej zezwolenia praw pozostającego pod opieką, chociażby ich zbycie lub obciążenie nie wymagało do swej ważności zezwolenia władzy opiekuńczej.

Art. 47. § 1. Władza opiekuńcza może zobowiązać opiekuna do złożenia kosztowności, papierów wartościowych i innych dokumentów w depozycie sądowym lub na przechowanie w instytucji, zapewniającej należyte bezpieczeństwo przy przechowaniu tego rodzaju przedmiotów. Przedmioty te nie mogą być odebrane bez zezwolenia władzy opiekuńczej.

§ 2. Władza opiekuńcza nakazuje opiekunowi, aby gotowiznę osoby pozostającej pod opieką, jeżeli nie jest potrzebna do zaspokojenia i zabezpieczenia jej uzasadnionych potrzeb, lokował w instytucji bankowej lub innej instytucji kredytowej, wskazanej przez Ministra Finansów. Podjęcie ulokowanej gotowizny władza opiekuńcza powinna uzależnić od swego zezwolenia.

Art. 48. Władza opiekuńcza czuwa nad tym, aby opiekun nie zbywał ani nie obciążał majątku osoby pozostającej pod opieką, jeżeli dochody z tego majątku wystarczają na pokrycie kosztów utrzymania, wychowania i zaspokojenia innych potrzeb tej osoby. Władza opiekuńcza powinna zezwolić na zbycie lub obciążenie tylko w granicach rzeczywistych potrzeb.

Art. 49. Jeżeli pozostający pod opieką nie ma majątku, władza opiekuńcza zobowiązuje opiekuna do żądania środków alimentacyjnych od osób do tego obowiązanych. Jeżeli w ten sposób nie można uzyskać po-

trzebnych środków, władza opiekuńcza zobowiąże opiekuna, aby zwrócił się do właściwej rady narodowej.

Art. 50. Jeżeli opiekun dopuszcza się przy wykonywaniu swych obowiązków czynów lub zaniedbań, które zagrażają dobru pozostającego pod opieką, władza opiekuńcza wyda odpowiednie zarządzenia.

Art. 51. Władza opiekuńcza może żądać od opiekuna wyjaśnień we wszelkich sprawach, wchodzących do zakresu opieki. Może również żądać przedstawienia dokumentów, związanych ze sprawowaniem opieki.

Art. 52. Władza opiekuńcza może zarządzić, aby pozostający pod opieką stanął się przed nią osobiście lub został do niej sprowadzony.

Art. 53. § 1. Władza opiekuńcza bada sprawozdania i rachunki opiekuna pod względem rzeczowym i rachunkowym, zarządza w razie potrzeby sprostowania i uzupełnienia oraz orzeka, czy i w jakim zakresie rachunek zatwierdza.

§ 2. Do wzięcia udziału w badaniu ostatecznego rachunku władza opiekuńcza wezwie osobę, która pozostawała pod opieką, jeżeli osoba ta ma pełną zdolność do czynności prawnych, w innych zaś wypadkach — jej przedstawiciela ustawowego albo jej spadkobierców, jeżeli są władzy opiekuńczej znani.

Art. 54. W razie niewykonania zarządzeń, wydanych przy sprawowaniu nadzoru w myśl przepisów poprzedzających, władza opiekuńcza może wymierzyć opiekunowi grzywnę do 30.000 zł. Jeżeli zarządzenie zostanie wykonane, grzywna jeszcze nie uiszczona może być darowana.

Art. 55. § 1. W razie ustania opieki lub zwolnienia opiekuna władza opiekuńcza postanawia, czy i przez jaki czas opiekun powinien jeszcze prowadzić pilne sprawy, związane z opieką.

§ 2. Do czasu wydania postanowienia, określonego w § 1, opiekun nie jest zwolniony od pełnienia obowiązków.

Rozdział 5.

Sprawy z zakresu kurateli.

Art. 56. W braku przepisów szczególnych do spraw z zakresu kurateli stosuje się odpowiednio przepisy w sprawach z zakresu opieki.

Art. 57. W zaświadczeniu dla kuratora należy określić zakres jego uprawnień.

Art. 58. Właściwość miejscową władzy opiekuńczej do ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego, lecz nie urodzonego, określa się według osoby matki; poza tym stosuje się odpowiednio art. 7.

Art. 59. Właściwość miejscową władzy opiekuńczej do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa

w razie śmierci domniemanego ojca określa się według osoby dziecka, chociażby dziecko nie podlegało już ani władzy rodzicielskiej, ani opiece.

Art. 60. Kuratora dla osób prawnych ustanawia sąd, w którego okręgu osoba prawna ma siedzibę.

D z i a ł III.

Przepisy wprowadzające.

Art. 61. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc wszelkie przepisy w przedmiotach nią objętych. W szczególności traci moc dekret z dnia 21 maja 1946 r. o postępowaniu przed władzą opiekuńczą (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 140).

Art. 62. Do postępowania, unormowanego niniejszą ustawą, stosuje się odpowiednio przepisy art. 48 — 53 kodeksu postępowania niespornego z zmianami i uzupełnieniami, zawartymi w przepisach poniższych.

Art. 63. Za samodzielną część postępowania (art. 49 § 2 kodeksu postępowania niespornego) w zakresie czynności władzy opiekuńczej, związanych z opieką lub kuratelą, uważa się każdą sprawę, wynikłą w toku opieki lub kurateli.

Art. 64. Jeżeli postępowania, dotyczące rodzeństwa, toczą się przed różnymi władzami opiekuńczymi albo jeżeli postępowanie takie zostało wszczęte przed inną władzą opiekuńczą, aniżeli władza wskazana w art. 8, należy je przekazać właściwej władzy opiekuńczej, chyba że przedmiotem postępowania jest poszczególna sprawa, wynikłą w toku opieki lub kurateli.

Art. 65. Sprawy o zrównanie dziecka pozamałżeńskiego, toczące się w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy, ulegają umorzeniu.

Art. 66. Prawomocne orzeczenie, dotyczące obowiązków rodziców lub opiekunów względem osoby i majątku małoletniego pozostającego pod władzą rodzicielską lub pod opieką, mogą być zmienione w celu ich dostosowania do przepisów prawa rodzinnego.

D z i a ł IV.

Przepisy końcowe.

Art. 67. Wykonanie ustawy porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 68. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 1950 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *B. Bierut*
Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*
Minister Sprawiedliwości: *H. Świątkowski*